DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)
19. november 1992 *

I sag C-226/91,

angående en anmodning, som Raad van Beroep, Amsterdam, i medfør af EØF-traktatens 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Jan Molenbroek

mod

Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 4, stk. 1, i Rådets direktiv 79/7/EØF af 19. december 1978 om gradvis gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring (EFT 1979 L 6, s. 24),

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, J.L. Murray, og dommerne G.F. Mancini og F.A. Schockweiler,

generaladvokat: G. Tesauro
justitssekretær: fuldmægtig L. Hewlett,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Jan Molenbroek ved advokat L. Andringa, Amsterdam

* Processprog: nederlandsk.

— Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank ved advokat E. H. Pijnacker, Amsterdam, og advokat G. R. J. de Groot, Haag

— den nederlandske regering ved secretaris-generaal (kst.) T. P. Hofstee, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved K. Banks og B. M. P. Smulders, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der er afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 9. juli 1992 af Molenbroek ved advokat Steinmetz, Amsterdam, af Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank, af den nederlandske regering ved adjunct juridisch adviseur J.W. de Zwaan, Udenrigsministeriet, og af Kommissionen,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 17. september 1992,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 24. juli 1991, indgået til Domstolen den 10. september 1991, har Raad van Beroep, Amsterdam, i medfør af EØF-traktatens artikel 177 forelagt flere præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af Rådets direktiv 79/7/EØF af 19. december 1978 om gradvis gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring (EFT 1979 L 6, s. 24).

2 Disse spørgsmål er blevet rejst i forbindelse med en retssag mellem modtageren af en alderspension, Jan Molenbroek, og Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank (herefter benævnt »SVB«) vedrørende fastsættelsen af størrelsen af et tillæg, som den pensionsberettigede modtager for sin forsørgede ægtefælle, som endnu ikke har nået pensionsalderen.

3 Ifølge sagsakterne i hovedsagen har i Nederlandene i medfør af Algemene Ouderdomswet (lov om almindelig alderspension, herefter benævnt »AOW«) enhver gift person, mand eller kvinde, når vedkommende fylder 65 år, ret til en alderspension, som svarer til 50% af den gældende nettomindsteløn, såfremt vedkommende har tilbagelagt forsikringsperioder på i alt 50 år. Modtageren af en sådan pension, hvis forsørgede ægtefælle endnu ikke er fyldt 65 år, har ret til et tillæg, som på ægtefællens begæring kan udbetales direkte til denne.

4 Siden den 1. april 1988 svarer den maksimale pension for en gift person, hvis forsørgede ægtefælle endnu ikke er fyldt 65, til pensionen for en ugift, dvs. 70% af netto-mindstelønnen, og det højeste tillæg, som vedkommende kan oppebære for sin ægtefælle, svarer til 30% af nettomindstelønnen. Fra den nævnte dato afhænger tildelingen og størrelsen af tillægget, bortset fra visse overgangsordninger, imidlertid af ægtefællens egne indtægter. Således trækkes ægtefællens indtægter ved eller i forbindelse med erhvervsarbejde i et vist omfang fra tillægget.

5 I medfør af AOW fik sagsøgeren i hovedsagen, Jan Molenbroek, pr. 1. maj 1990, hvor han fyldte 65 år, tildelt en fuld pension for en gift mand, svarende til 70% af nettomindstelønnen. Da hans ægtefælle — som var yngre — fortsat oppebar en ydelse for uarbejdsdygtighed, trak SVB, inden for de tilladte grænser, denne indtægt fra det Molenbroek tilkommende tillæg i henhold til AOW, således at dette reduceredes til 27,70% af det hjemlede højeste tillæg.

6 Raad van Beroep, Amsterdam, som Molenbroek har indbragt SVB's beslutning om nedsættelse af tillægget for, har besluttet at udsætte sagen med henblik på Domstolens besvarelse af følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal artikel 4, stk. 1, i Rådets direktiv 79/7 af 19. december 1978 fortolkes således, at bestemmelsen er til hinder for en national lovbestemmelse om alderspensionsforsikring, som — uanset køn — udelukkende lader tildelingen og størrelsen af et tillæg til en pensionsberettiget for dennes ægtefælle, som endnu ikke er fyldt 65 år, afhænge af, om denne yngre ægtefælle har indtægter fra eller i forbindelse med erhvervsarbejde, såfremt bestemmelsen har til følge, at betydeligt flere mænd end kvinder kan opnå et tillæg?

2) a) Skal artikel 4, stk. 1, i Rådets direktiv 79/7 af 19. december 1978 fortolkes således, at bestemmelsen er til hinder for anvendelsen af den i spørgsmål 1) nævnte nationale lovbestemmelse, som har til formål at sikre den pensionsberettigede, som forsørger en yngre ægtefælle, et socialt mindsteniveau, men som samtidig indebærer, at der tildeles tillæg for en yngre ægtefælle, der har en lav, eller slet ingen, arbejdsindtægt, når den pensionsberettigede ved siden af sin AOW-ydelse har egne indtægter fra eller i forbindelse med erhvervsarbejde, såsom supplerende firmapension eller formueindkomst, således at der i sådanne tilfælde principielt ikke behøver at være tale om et behov for at sikre et socialt mindsteniveau?

b) Kan anvendelsen af den i spørgsmål 1) nævnte nationale lovbestemmelse, som fører til, at der tildeles langt flere mænd end kvinder tillæg for en yngre ægtefælle, inden for rammerne af direktiv 79/7 begrundes i AOW-ydelsens karakter af grundydelse, uanset det forhold, at der også kan ydes tillæg i situationer, hvor tillægget ikke er nødvendigt for at sikre den pensionsberettigede og dennes yngre ægtefælle et tilstrækkeligt eksistensminimum?

3) Indebærer en tilsidesættelse af artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7 i tilfælde som det her foreliggende, at en pensionsberettiget med en ægtefælle, der endnu ikke er fyldt 65 år, i alle tilfælde — uanset den yngre ægtefælles eventuelle indtægter fra eller i forbindelse med erhvervsarbejde — kan gøre krav på (fuldt) tillæg?«

7 Ved kendelse af 9. juli 1992 har Domstolen (Anden Afdeling) bevilget sagsøgeren i hovedsagen fri proces.

8 Hvad nærmere angår hovedsagens faktiske omstændigheder, retsforhandlingernes forløb og de skriftlige indlæg, der er indgivet til Domstolen, henvises til retsmøderapporten. Disse omstændigheder omtales derfor kun i det følgende i det omfang, det er nødvendigt for forståelsen af Domstolens argumentation.

9 Med de første to præjudicielle spørgsmål, som skal behandles under ét, ønsker den nationale ret oplyst, om artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7 er til hinder for, at tildelingen og størrelsen af et tillæg i henhold til den nationale lovgivning om aldersforsikring, hvilket tillæg kan ydes til pensionsberettigede, hvis forsørgede ægtefælle endnu ikke har opnået pensionsalderen, uden hensyn til køn alene beror på ægtefællens indtægter fra eller i forbindelse med erhvervsarbejde, uden hensyn til den pensionsberettigedes eventuelle andre indtægter, når dette indebærer, at et væsentligt større antal mænd end kvinder oppebærer tillægget, og at dette kan ydes, selv om det ikke er nødvendigt for at sikre et eksistensminimum for den pensionsberettigede og dennes ægtefælle.

10 Indledningsvis bemærkes, som Domstolen har fastslået i dom af 11. juni 1987 (sag 30/85, Teuling, Sml. s. 2497, præmis 12), at det fremgår af selve ordlyden af artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7, at ydelse af et pensionstillæg for en forsørget ægtefælle er forbudt, når det direkte eller indirekte sker på grundlag af de ydelsesberettigedes køn.

11 Endvidere bemærkes, at Domstolen i samme dom (præmis 13) har udtalt, at en ydelsesordning, hvor tillæggene ikke er fastsat direkte på grundlag af de ydelsesberettigedes køn, men under hensyntagen til deres ægteskabelige eller familiemæssige stilling, og hvor det viser sig, at den procentdel, der har fordel af disse tillæg, klart er mindre for kvindernes vedkommende end for mændenes, er i strid med artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7, hvis ordningen ikke kan begrundes i hensyn, der er forskelsbehandling på grundlag af køn uvedkommende.

12 Det fremgår af forelæggelseskendelsen samt af de skriftlige indlæg for Domstolen, at der foreligger enighed om, at det overvejende er mænd, som oppebærer det i hovedsagen omhandlede tillæg. Dette forhold skyldes dels, at manden i et parforhold normalt er den ældste, dels, at selv i de tilfælde, hvor manden er den yngste, har han hyppigere end en kvinde i samme stilling erhvervsindtægt, således at der ikke kan tildeles en kvindelig pensionsberettiget et tillæg.

13 Det må herefter fastslås, at en lovgivning som den i sagen omhandlede, som gør tildeling og størrelse af et pensionstillæg til den pensionsberettigede alene afhængig af den yngste ægtefælles arbejdsindtægt, i princippet fører til en indirekte forskelsbehandling af kvindelige arbejdstagere i forhold til mandlige arbejdstagere, hvilket er i strid med artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7, medmindre den pågældende lovgivning begrundes med objektive faktorer, som intet har at gøre med forskelsbehandling på grundlag af køn. Det fremgår af Domstolens praksis, at dette er tilfældet, hvis de valgte midler er i overensstemmelse med et berettiget formål i socialpolitikken i den medlemsstat, hvis lovgivning der er tale om, er egnede til at opfylde det af lovgivningen forfulgte formål og er nødvendige hertil (jf. dom af 7.5.1991, sag C-229/89, Kommissionen mod Belgien, Sml. I, s. 2205, præmis 19).

14 Det bemærkes herved, at det fremgår af sagens akter, at den i henhold til AOW tildelte ydelse har karakter af en grundydelse, dvs. at den har til formål at sikre de pågældende en indtægt svarende til et eksistensminimum, uanset de eventuelle indtægter, de i øvrigt måtte oppebære.

15 Det bemærkes endvidere, at Domstolen tidligere har fastslået, at ydelsen af en minimumsindtægt er en integrerende del af medlemsstaternes socialpolitik, og at medlemsstaterne har en rimelig skønsmargen med hensyn til de sociale beskyttelsesforanstaltningers art og de konkrete betingelser for deres gennemførelse (jf. førnævnte dom i sagen Kommissionen mod Belgien, præmis 22 og 23).

16 Det bemærkes endvidere, at når der ikke tages hensyn til den alderspensionsberettigedes eventuelle andre indtægter ved fastsættelsen af det tillæg, som han kan oppebære på grund af sin yngre, forsørgede ægtefælle, medfører den i sagen omhandlede nationale lovgivning, at der ydes ægtefællerne en samlet indtægt, svarende til den, som de vil have ret til, når de begge er pensionsberettigede, og tillægget følgelig bortfalder.

17 Tillægsordningen er således nødvendig for at sikre ydelsernes karakter af grundydelser i henhold til AOW og for at sikre ægtefæller, hvor den ene endnu ikke har nået pensionsalderen, en indtægt svarende til det socialt bestemte minimum, som de vil oppebære, når de begge bliver pensionsberettigede.

18 Under disse omstændigheder kan det forhold, at tillægget i visse situationer ydes til personer, for hvem det ikke er nødvendigt for at sikre et eksistensminimum, når henses til de indtægter, som de i øvrigt oppebærer, ikke rejse tvivl om, at det valgte middel er nødvendigt i relation til det forfulgte formål.

19 Det følger heraf, at den pågældende nationale lovgivning er i overensstemmelse med et berettiget socialpolitisk formål, at den omfatter tillæg, som er egnede til at opfylde dette formål, og som er nødvendige hertil, og at lovgivningen således er begrundet i forhold, som intet har at gøre med en forskelsbehandling på grundlag af køn.

20 De første to spørgsmål fra den nationale ret må følgelig besvares med, at artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7 skal fortolkes således, at bestemmelsen ikke er til hinder for at anvende en national lovbestemmelse om alderspensionsforsikring, som — uanset køn — udelukkende lader tildelingen og størrelsen af et tillæg til en pensionsberettiget, hvis forsørgede ægtefælle endnu ikke har nået pensionsalderen, afhænge af ægtefællens indtægter fra eller i forbindelse med erhvervsarbejde, selv om bestemmelsen har til følge, at betydelig flere mænd end kvinder kan opnå et tillæg.

21 Under hensyn til svaret på de første to præjudicielle spørgsmål er det ufornødent at besvare den nationale rets tredje spørgsmål om følgerne af, at der i et tilfælde som det i hovedsagen omhandlede eventuelt foreligger en tilsidesættelse af artikel 4, stk. 1, i direktiv 79/7.

Sagens omkostninger

22 De udgifter, der er afholdt af den nederlandske regering og af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Raad van Beroep, Amsterdam, ved kendelse af 24. juli 1991, for ret:

Artikel 4, stk. 1, i Rådets direktiv 79/7/EØF af 19. december 1978 om gradvis gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med

hensyn til social sikring skal fortolkes således, at bestemmelsen ikke er til hinder for at anvende en national lovbestemmelse om alderspensionsforsikring, som — uanset køn — udelukkende lader tildelingen og størrelsen af et tillæg til en pensionsberettiget, hvis forsørgede ægtefælle endnu ikke har nået pensionsalderen, afhænge af ægtefællens indtægter fra eller i forbindelse med erhvervsarbejde, selv om bestemmelsen har til følge, at betydelig flere mænd end kvinder kan opnå et tillæg.

Murray Mancini Schockweiler

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 19. november 1992.

J.-G. Giraud
Justitssekretær

J.L. Murray
Formand for Anden Afdeling